Poštnina plačana v gotovini

Leto IX, št. 252a

Ljubljana, petek 26. oktobra 1928

Cena 2 Din

Izhaja ob 4. zjutraj.

Stane mesečno Din 25·—; za inozemstvo Din 40·— neobvezno.

Oglasi po tarifu.

Uredništvo:
Ljubljana, Knaflova ulica štev. 5/I. Telefon št. 2072 in 2804, ponoči tudi št. 2034.

Rokopisi se ne vračajo.

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko

Upravništvo: Ljubljana, Prešernova ulica št. 54. — Telefon št. 2058.

Inseratni oddelek: Ljubljana, Prešernova ulica št. 4. — Telefon št. 2492

Podružnici: Maribor, Aleksandrova št. 13 — Celje, Aleksandrova cesta

Račun pri poštnem ček. zavodu: Ljubljana št. 11.842 - Praha číslo 78.180. Wien, Nr. 105.241.

Ljubljana, 25. oktobra.

Prihodnjo nedeljo se bodo vršile po vsej Bosni in Hercegovini občinske volitve, prve te vrste. Občina kot samoupravna edinica je v tej pokrajini dosedaj neznana stvar. Le mesta so imela doslej organizirano občinsko samoupravo. Sedaj stopi poleg 107 mestnih občin še 292 podeželskih občin. Bosna in Hercegovina je s svojimi 6 oblastmi in 52 srezi velika pokrajina in je pri razdelitvi na občine torej zmagal princip velike občine.

Na žalost ta zmaga ne pomenja mnogo. Režim je tudi tu pokazal svojo popolno nesposobnost in nerazumevanje za naloge lokalne samouprave. Že pri teritorijalni razmejitvi so igrali glavno vlogo ne stvarni, temveč strankarski interesi. Cele mesece sta se grizli in pogajali radikalska in muslimanska stranka, da bi pri razdelitvi kar najbolj očuvali svoje volilne kadre.

Prva razdelitev občin je bila dogotovljena 18. oktobra lanskega leta. Ker pa ta razdelitev občinskega teritorija še vedno ni odgovarjala strankarskim interesom radikalne in muslimanske stranke, sta obe stranki pristali na to, da se ta prva razdelitev zavrže in nova odredi do 30. junija t. l. Nova porazdelitev kmečkih občin pa je bila še slabša kot prva. In pri tej je ostalo. Zato izgledajo občinske granice kakor fantastične karikature. Nič redkega ni, da je naselbina oddaljena od središča svoje občine nad 24 km, dočim ima do sedeža druge občine 1 km daleč. To je samo en primer, ki bi se ga moglo izpopolniti s stotinami drugih.

A še huje je, da bodo občine v nedeljo sicer dobile svoje občinske odbornike, ne bodo pa imele ne sredstev, ne organizacije. Vlada ni ničesar storila, da pripravi in omogoči funkcijoniranje občinskih samouprav. To je tem fatalnejše, ker so podeželske razmere v Bosni in Hercegovini ponekod še jako primitivne ter manjka prebivalstvu, ki si sicer želi občinske samouprave, še vsaka izkušnja in je vsled tega dejanska uvedba samouprav v znatni meri odvisna od inicijativne pomoči države, odnosno vlade. Toda gospoda iz Beograda, kateri načeljuje danes šef «avtonomistične» stranke (lucus a non lucendo) se je zadovoljila s tem, da je občinam naročila — štampiljke. In še to se je zgodilo, kakor pravijo zlobni jeziki, ker se je nekomu zdelo «važno», da se štampiljke skupno naročijo...

Današnji režim gleda na občinske volitve v Bosni in Hercegovini popolnoma partizansko. Gre mu le za to, koliko kroglic bodo dobile poedine režimske stranke, predvsem seveda radikali, ali se pri tem v očeh naroda institucija občinske avtonomije popolnoma kompromitira ali ne, to je hegemonistom vse eno. Nedeljske občinske volitve se bodo torej vršile popolnoma kot politične volitve in je zato teror režima proti volilcem skoraj ravno tak kakor pri skupščinskih volitvah. Zlasti radikali napenjajo vse sile, da bi očuvali svoje strankarske pozicije ter jim Koroščeva policija služi, kakor da bi bili oni država. Ponekod se pojavljajo med njimi nasprotstva ter nastopajo pristaši Glavnega odbora ločeno od pristašev Velje Vukičevića. Muslimani se tokrat zelo borijo za enotnost ter so v mnogih krajih razcepljeni. Njihovi odnošaji napram radikalom — akoravno so z radikali skupaj v vladi — niso najboljši in muslimanski voditelji se ostro pritožujejo, da je dr. Korošec le pokoren sluga radikalske ofenzive.

KDK je živahno na delu. HSS in SDS gresta sicer ločeno, a ste v stalnem kontaktu. Opaža se, da se v mnogih krajih približujejo KDK muslimani, ki bi zlasti pri konstituiranju občin hoteli koalicijo s strankama KDK proti radikalom. SDS je prevzela nalogo, da tolmači program KDK zlasti med srbskim prebivalstvom. Nesporno je ta naloga jako težka. SDS se nahaja v vrtincu najostrejših partizanskih strasti in mora miriti i plemenske i verske instinkte. Postavila je svoje liste v mnogih občinah ter bo, kakor vse kaže, dobro odrezala. Davidovićevci so zelo v ozadju agilni pa so zemljoradniki, ki imajo, kakor znano v Bosni in Hercegovini glavni kader svojih volilcev. Klerikalci se v volilni borbi nikjer ne pojavljajo.

Posebno interesantne bodo volitve v Sarajevu, ki je edina velika mestna občina. V Sarajevu imajo vse stranke svoje prve ljudi za nosilce. Med radikali prevladujejo pristaši glavnega odbora, katerih listo vodi bivši minister posl. dr. Srskić, nosilec muslimanske liste je minister dr. Spaho, liste HSS posl. dr. Šutej, listo SDS pa nosi veleugledni gospodarski strokovnjak in bivši glavni tajnik sarajevske Zbornice TOI posl. dr. Voja Besarović, ki je te dni razvil zelo zanimiv in stvaren komunalni program za mesto Sarajevo. Nobena od teh glavnih strank ne bo dobila za sebe večine in bo treba ustvariti v občini delovno večino iz najmanj 2 strank. Smatra se za sigurno, da radikali in muslimani skupaj ne morejo in zato je razumljivo, če se od ene in druge strani že danes stavljajo ponudbe KDK, od katere bo odvisno, katera od obeh režimskih strank bo — ostala v opoziciji.

Bilo bi pogrešno pričakovati, da bodo nedeljske volitve v Bosni in Hercegovini prinesle velike spremembe v strankarski konstelaciji. Režimski teror ima v Bosni in Hercegovini hvaležna tla in hegemonisti bodo storili vse, da se obdržijo. Vendar ne bodo z nobenim sredstvom mogli preprečiti pojačanja pozicij KDK in okrepitve solidarnosti med obema koaliranima strankama kmečke demokracije.

Akcija Miloša Savčića zopet v ospredju

Kraljev povratek v Beograd. – Vesti iz vrst radikalskih nezadovoljnežev. – Posvetovanja demokratov

Beograd, 25. oktobra p. Tajništvo glavnega odbora davidovićevske demokratske stranke je nocoj objavilo naslednji komunike:

»Skupna seja glavnega odbora demokratske stranke, poslanskega kluba in centralnih odborov za Zagreb in Beograd se vrši v soboto, 27. t. m. ob 9.30.«

Tekom današnjega dne je imel Ljuba Davidović s prvaki demokratske stranke opetovane sestanke, na katerih so razpravljali o pripravah za to sejo, ki bo, kakor se zatrjuje, velike važnosti, ker bo določila smernice nadaljnje politike demokratske stranke.

V radikalskih vrstah se zopet pojavlja večje nezadovoljstvo z voditelji demokratske stranke. Radikali se vprašujejo, zakaj je demokratom potrebna sobotna seja, kaj hočejo s to sejo in čemu vsa ta njihova aktivnost. Radikali sumijo, da imajo demokratski prvaki zahrbtne namene in da nameravajo razbiti četvorno koalicijo ter za hrbtom radikalov skleniti sporazum s KDK.

Razen teh demokratskih konferenc so važni dogodki današnjega dne samo še povratek kralja v Beograd in avdijenci zunanjega ministra dr. Marinkovića ter vojnega ministra generala Hadžića. Zato so se nocoj zopet širile vesti, da bo postalo politično življenje prihodnje dni bolj živahno. Z veliko pozornostjo spremljajo v političnih krogih še vedno akcijo inž. Miloša Savčića, ki je bil včeraj v Topoli sprejet v avdijenci in se je danes tudi vrnil v Beograd. Še za nocoj ali jutri dopoldne se pričakuje njegov ponovni sestanek z Aco Stanojevićem. V radikalskih vrstah, ki so v opoziciji proti Velji Vukičeviću, se zatrjuje, da bo Miloš Savčić v kratkem postal nosilec politične situacije. Obenem se iz njihovih vrst širijo nove vesti o bližnji intervenciji krone za razplet politične krize. Baje se bo vršila na dvoru skupna avdijenca vseh prvakov četvorne koalicije. V tej avdijenci bodo razpravljali o možnosti sestave volilne vlade pod vodstvom Miloša Savčića. V vladnih krogih vse te vesti slej ko prej demantirajo in izjavljajo, da situacija še ni dozorela tako daleč, da bi bilo mogoče misliti na volitve.

Ostri davidovićevski napadi na dr. Korošca

Minister Kujundžić proglaša, da je SLS dolžna prestopiti v radikalsko stranko. – „Pravda“ svetuje dr. Koroščeu, naj raje moli, nego upravlja državo

Beograd, 25. okt. n. V nedeljo je minister pošte dr. Kujundžić na zboru v Glomaču povdaril kot poseben uspeh radikalske stranke, da se je SLS v blejskem paktu **zavezala po potrebi prestopiti v radikalno stranko.** Ta izjava člana Koroščeve vlade je napravila na davidovićevce silno mučen vtis, zlasti ker so dosedaj zaman čakali demantija. Demokrati so tudi izvedeli, da klerikalci povsod povdarjajo, da so pripravljeni na sporazum s KDK samo radikali in SLS, pri čemer nelojalno izključujejo svoje davidovićevske zaveznike.

Zato je razumljivo, da postaja v demokratski stranki ogorčenje proti dr. Koroščeu vedno večje. Danes so demokratski listi prešli v ofenzivo. Sluteč, da niso izključena politična presenečenja, se je pričelo demokratsko časopisje ljuto zaletavati v dr. Korošca. Današnja »Pravda« priobčuje uvodnik, v katerem zahteva, da se mora pričeti »tigrovska« politika proti KDK, smatra pa, da dr. Korošec ni sposoben, da bi bil jugoslovenski »Clemenceau«. V grobih besedah pravi »Pravda«: »Jezuitizem popa Korošca in njegovega mu le prepodobnega društva ne more nič pomagati. Treba pustiti popa, da moli za duše izgubljenih sinov (mišljeni so voditelji KDK), upravo države pa je treba poveriti onemu, ki je v stanju, da brani čast in dostojanstvo države«...

V poročilu o politični situaciji piše Davidovićevo glasilo, da je bivši minister in pristaš vlade izjavil: »Vlada dr. Korošca je imela gotovo misijo. Smatram in velik del politikov misli isto, da bi mogla mesto nje priti boljša vlada. Ona lahko gre. Nezadovoljni so ž njo radikali in demokrati...« Demokratski organ končno zahteva, da se mora pričeti proti KDK z najodločnejšimi sredstvi, ker se boji, da bo sicer pod pritiskom KDK se situacija podrla.

Interesantna je konstatacija »Politike«, da se Aca Stanojević zato tako rezervira od Vukičevića, ker računa s preokretom situacije.

Napadi demokratskega tiska na dr. Korošca so vzbudili v Beogradu veliko pozornost. Dr. Korošec se danes ni nič pokazal, njegova okolica zatrjuje, da je obolel.

Včerajšnja seja poslovnega odbora KDK

Razprava o organizacijskih vprašanjih. — Nova serija shodov. Proslava ustanovitve KDK

Zagreb, 25. oktobra č. Dopoldne je bila seja poslovnega odbora KDK. Razpravljali so samo o tehničnih zadevah, kakor o vprašanju organizacije itd. Med drugim je bil sestavljen načrt za veliko zborovalno akcijo KDK. Na seji se je najprej razpravljalo o proslavi obletnice osnovanja KDK in o kraju, kjer naj bi se ta proslava vršila. Bržkone bo proslava prirejena v Liki, in sicer v Gospiću. Definitivna odločitev še ni bila sprejeta.

Poslancu dr. Juriju Krnjeviću je bila poverjena izdelava načrta za velika skupna manifestacijska zborovanja KDK, ki naj bi se priredila na tak način, da bi mogla predsednika KDK Svetozar Pribićević in dr. Vlakdo Maček govoriti na isti dan na več zborovanjih. Danes so bili že določeni kraji, v katerih naj bi se predvsem priredila taka zborovanja. Na seji sta bila določena poslanca Večeslav Vilder in inž. August Košutić za izvedbo nekih posebnih sklepov KDK. Seja ja bila zaključena ob 1. popoldne.

Dr. Krnjević je po seji dejal novinarjem: »Prvi zbor se bo vršil v nedeljo v Celju, kjer bosta govorila oba predsednika koalicije. Naslednji veliki zbor KDK se bo vršil na dan obletnice osnovanja KDK, t. j. 11. novembra v Gospiću ali pa v Međaku. Potem bo koalicija priredila velik zbor v Slavonskem Brodu, ki bo tolik, kakor je bil oni v Sisku. Nato bodo trije zbori v virovitiški županiji, ki bodo vsi eno nedeljo: dopoldne v Virovitici, opoldne v Slatini in popoldne v Valpovu. Na vseh treh zborih bosta nastopila oba predsednika KDK. In tako se bodo nadaljevali zbori Kmečko-demokratske okalicije po vseh večjih krajih.

Kako vlada sama sebe demantira

Svetozar Pribičević o napovedanih »ostrih ukrepih« vlade

Zagreb, 25. oktobra n. Povodom pisave beograjskega tiska o nameravanih ukrepih vlade proti KDK je Pribićević danes izjavil novinarjem med drugim:

V vrstah KDK ne posvečamo posebne pažnje od vlade najavljenim »ostrim ukrepom za osiguranje miru in reda« v prečanskih krajih. Ne morem pa razumeti, zakaj vlada na tak način demantira intervju v »Daily Telegraph«. V tem intervjuvu se čita, da se situacija v naših krajih stalno in sigurno boljša. Vlada pa s svojimi ukrepi dokazuje baš nasprotno. Kajti, ako se je situacija pomirila, potem so ostri ukrepi odveč. Mi komaj čakamo teh vladnih ostrih ukrepov, ker so nam samo v reklamo. Čudno je, da se beograjski vlastodržci ne morejo ničesar naučiti iz zgodovine. Kadar je ves narod v borbi, tedaj so »ostri ukrepi« samo slamica v vetru.

Urednik „Narodnega Vala“ zopet izpuščen

Sodišče je proglasilo njegovo aretacijo za protizakonito in ga zopet izpustilo iz zapora

Zagreb, 25. oktobra. r. Kakor smo poročali, je bil odgovorni urednik «Narodnega Vala» Krešimir Devčić aretiran v uredništvu in takoj zaprt. Danes je imel sodni stol tajno sejo, na kateri je sklenil, da se mora urednik Devčić takoj izpustiti na svobodo. Svoj sklep je sodišče utemeljilo s pozitivnimi predpisi tiskovnega zakona, v katerem se nikjer ne omenja možnost zapora osumničenega. Vsa vsebina tega zakona, zlasti pa predpisani postopek nasprotujeta povsem jasno vsakemu preventivnemu zaporu. Čeprav ni bilo nobenega dvoma o protizakonitem postopanju oblasti, ki so za novinarja Devčića odredile preiskovalni zapor, se je vendar z velikim zanimanjem pričakoval sklep sodišča, ki je principijelnega značaja, ker je bil to v Zagrebu prvi poskus, da se kršijo jasne določbe zakona.

Milijardno posojilo monopolske uprave?

Po vesteh iz vladnih krogov so bila pogajanja z vžigalničnim trustom sinoči ugodno zaključena. – Podrobnosti posojila niso znane

Beograd, 25. okt. p. Nocoj se je iz vladnih krogov razširila vest, da je vladi uspelo najeti posojilo v znesku 1 milijarde 200 milijonov dinarjev. Gre za posojilo monopolne uprave, za katerega so se že več mesecev vršila pogajanja s švedsko-ameriškim vžigalničnim trustom. Po vesteh, ki jih nocoj ni bilo mogoče kontrolirati, je ta trust pripravljen dovoliti upravi državnih monopolov posojilo pod pogojem, da naša država zastavi monopol na vžigalice. Posojilo se glasi baje na 30 let, obrestna mera pa je določena na 6.5 odst. Posojila pa ne bo obdržala monopolska uprava, marveč bo izročeno ministrstvu financ, bo pa služilo kakor se zatrjuje, pred vsem za obratni kapital posameznih podjetij uprave državnih monopolov. V vladnih krogih zatrjujejo, da so pogajanja že zaključena in da bo pogodba podpisana še nocoj ter da jo bo jutri potrdil finančni minister.

V političnih krogih je izzvala vest o zaključku tega posojila vsestranske komentarje. Predvsem kritizirajo dejstvo, da najema monopolna uprava brez odobrenja Narodne skupščine tako ogromno posojila. Splošno pa prevladuje prepričanje, da to posojilo sploh ni namenjeno monopolni upravi, marveč da gre za posojilo vladi, ker je znano, da so izčrpani vsi proračunski krediti, tako da postaja finančna stiska od dne do dne večja. Vrh tega je vlada, zanašajoč se na londonsko posojilo, pričela z raznimi investicijskimi deli, za katera nima kritja. Ker je morala te investicije potem, ko je londonsko posojilo propadlo, kriti iz rednih državnih dohodkov, grozi sedaj finančna katastrofa. V tej stiski se je finančni minister postavil na stališče, da so denarna sredstva, ki jih je uprava monopolov porabila za investicije iz rednih dohodkov prav za prav posojilo države upravi monopolov. Zato je pritisnil na upravo monopolov, da mu vrne te zneske, ki so tekom let dosegli ogromno vsoto 1 in pol milijarde dinarjev. Tako je bila uprava monopolov prisiljena iskati posojila v inozemstvu ter je končno pristala na posojilo švedskega vžigalčnega trusta, ki je sicer na videz zelo ugoden, ki pa je gotovo v zvezi z usodnimi koncesijami, ki jih bo dobil švedski vžigalični trust glede produkcije in prodaje vžigalic v naši državi.

Priprave za reparacijsko konferenco

Vršila se bo najbrž v Pragi. — Poljska in reparacije

Pariz, 25. oktobra s. Kakor poroča »Temps«, bo po razgovorih glede sestave odbora strokovnjakov za končnoveljavno ureditev reparacijskega vprašanja ta odbor sestavljen iz predsednikov emisijskih bank Nemčije, Francije, Anglije, Italije, Belgije in Japonske. Kot kraj zasedanja bo najbrž določen Pariz, kjer ima reparacijska komisija svoj sedež.

Berlin, 25. oktobra s. Kakor poroča »Lokal Anzeiger«, je poljska vlada z ozirom na sedaj vršeča se pogajanja o reparacijskih vprašanjih sporočila v Pariz, da predstavlja po njenem mišljenju zasedba Porenja garancijo za izpolnitev vseh določb versailleske mirovne pogodbe. Francija mora uveljaviti poljske zahteve glede obvezne izjave za varnost Poljske kot pogoj za predčasno izpraznitev Porenja.

Berlin, 25. oktobra (be.) Danes je razpravljal generalni agent za reparacije Parker Gilbert s finančnim ministrom in drugimi vladnimi člani.

Deportacije Slovanov se nadaljujejo

Trst, 25. oktobra. č. Iz okolice Pulja je tamošnja fašistična organizacija poslala 100 naših ljudi na prisilno delo na Sardinijo, kjer bodo zaposleni pri osuševavnju močvirnega ozemlja.

Priznanje narodnega dela

Beograd, 25. okt. č. Kakor se doznava, je odbor za priznanje narodnega dela pripravil ukaz, ki je tudi že podpisan in s katerim se priznava gotovo število let narodnega dela profesorju Vekoslavu Špinčiću, dr Gustavu Gregorinu in dr. Dinku Trinajstiću.

Guverner Narodne banke v Zagrebu

Beograd, 25. okt. p. Nocoj je odpotoval v Zagreb guverner Narodne banke Ignac Bajloni. Iz Zagreba odpotuje v Ljubljano, nato pa v Split in Sarajevo. Guvernerja Bajlonija spremljata generalni direktor dr. Novaković in šef oddelka za gospodarska proučevanja dr. Aleksander Jovanović.

Dve novi podmornici

Split, 25. okt. n. Kakor znano, namerava naše ministrstvo voiske in mornarice naročiti v Franciji dve novi podmornici. Gradita se v Nantesu in se bosta zvali »Smeli« in »Osvetnik«. V Nantesu se nahajajo že naši častniki, ki kontrolirajo gradnjo. Podmornici bosta gotovi do oktobra prihodnjega leta, nakar se pripeljata v naše vode.

Kralj zopet v Beogradu

Beograd, 25. oktobra p. Danes ob pol 6. zvečer se je vrnil kralj v Beograd. Kmalu za tem je kralj sprejel v avdijenci ministra zunanjih del dr. Marinkoviča in generala Hadžiča.

Skupščina se sestane 3. novembra

Beograd, 25. okt. p. Iz vladnih krogov se doznava, da bo okrnjena Narodna skupščina sklicana za 3. november in ob 10 dopoldne otvorjena s kraljevim ukazom.

Problem bolgarskega izhoda na Egejsko morje

Sofija, 25. oktobra (cs) Vprašanje bolgarskega izhoda na Egejsko morje je stopilo zopet v ospredje predvsem v gospodarskih krogih. Časopisje in javno mnenje sta dolgo molčala o tem problemu ter sta se oglasila šele o prilik Venizelosovih izjav, ki jih je podal v svojem volilnem govoru v Solunu. Ker je po vojni Bolgarija izgubila pristanišče Dedeagač, so zapadne velesile zagarantirale Bolgariji v neuillsk mirovni pogodbi izhod na morje v enem egejskih pristanišč ki so danes grška. Bolgarija vztraja na podani ji garanciji ter se trudi, da dobi prost izhod na morje v Dedeagaču skupno s teritorijalnim koridorjem vzdolž reke Marice. Bolgarija se sklicuje pri tem na odredbe neuillske mirovne pogodbe in na poljski primer, ker ima Poliska sličen koridor do Baltiškega morja.

Nasproti temu pa stoji grško stališče proti vsakemu teritorijalnemu koridorju. Še preden je Venizelos postal ministrski predsednik je izjavil dopisniku velikega grškega lista v Carigradu, da zadostujeta za ves izvoz iz severne in južne Bolgarije obe bolgarski pristanišči ob Črnem morju Varna in Burgas, kar pa se tiče izvoza iz južnozapadne Bolgarije, naj bi se ta usmeril na Solun in sicer tako, da bi se bolgarska železniška proga iz Petriča podaljšala do meje ter se potem spojila z grško vzdolž grško-bolgarske meje.

Grška vlada hoče zasigurati Solunu čim večje zaledje, zato je pripravljena, kakor je izjavil Venizelos v Beogradu, osigurati bolgarski izvoz preko Soluna z raznimi olajšavami, toda brez svobodne cone, kakršno imajo Jugosloveni. Celokupno bolgarsko časopisje odbija to rešitev ter se sklicuje na kontradikcije v nazorih Venizelosa, ki misli popolnoma drugače kakor pa je mislil takrat, ko je Turčija odstopila Dedeagač Bolgariji.

Dr. Stresemann okreval

Berlin, 25. oktobra s. Zunanji minister dr. Stresemann je toliko okreval, da je kot predsednik nemške ljudske stranke sklical za 2. november predsedstvo stranke. Svoje posle kot zunanji minister bo najbrže prevzel 5. novembra. Približno ob istem času se bo vrnil v Berlin državni tajnik Schubert.

Belgija priznala albansko kraljevino

Beograd, 25. oktobra p. Albanski dopisni urad javlja, da je belgijska vlada priznala albansko kraljevino.

Grško-turški incident

Atene, 25. oktobra (be.) Vlada je protestirala proti obstreljevanju grških ribičev s strani turških obrežnih ladij. Neki grški ribič je bil ustreljen in več težko ranjenih.

Poraženi mehiški uporniki

Mexico City, 25. oktobra (be.) Uporniki so napadli mesto Autland v državi Jalisco. Po krvavem štirinajsturnem boju je vojaštvo upornike premagalo. Uporniki so pustili na bojišču 20 mrtvih in mnogo ranjenih. Zvezne čete so imele tri mrtve in dvanajst ranjenih.

Kako je treba preurediti državo

Zanimive izjave posl. dr. Žerjava dopisniku „Novosti“

—ž **Ljubljana**, 25. oktobra.

Dopisniku zagrebških «Novosti» je podal narodni poslanec dr. Gregor Žerjav intervju, v katerem se je dotaknil razprav na zadnji seji poslanskega kluba KDK v Zagrebu, zlasti pa tudi najaktualnejšega vprašanja, revizije ustave.

Na vprašanje, koliko je resnice na časopisnih vesteh, da bo KDK naslovila na kralja posebno adreso, je dr. Žerjav odgovoril:

«Na seji poslanskega kluba KDK v Zagrebu ni bilo niti predloga niti razprave o kaki adresi ali apelu na Nj. Vel. kralja. Mislim, da bi bil tak apel dep'asiran in bi se mogel vrhu tega napačno tolmačiti. Vidite, v Sisku ni nihče rekel, da KDK ne bi želela inicijative krone. Če pa bi mi sklenili apel na krono, bi se zopet našli ljudje, ki bi rekli: E, pa to je pritisk! Zato mislim, da je za nas najbolje, da ne stavimo več nikakih zahtev. To velja tudi za razpust sedanje Narodne skupščine. Vsakdo ve, da mi tja ne moremo več nazaj. Zato razpust Narodne skupščine ni nikak pogoj, marveč znači odstraniti s proge oviro, ki onemogoča promet. Če bi bila julija meseca sestavljena nevtralna vlada, bi imeli danes lahko že novo skupščino. Toda bolj se je verjelo onim, ki se boje svobodnih volitev. Od zgoraj je delalo vse v korist ekstremnih elementov. Sedaj pa oni, ki so na vladi in ki imajo v rokah oblast, zopet pravijo: pustite nas še do spomladi, potem bo bolje. Izvrstni preroki! Vsak dan po 20. juniju je menda bolje in do spomladi bo nastala prekrasna atmosfera, najugodnejše gospodarske prilike! Če se ljudem, ki so interesirani na tem, da ostane sedanje stanje, veruje vse, nam pa ničesar, kaj hočemo potem drugega kakor da se še bolj umaknemo in se zanašamo samo v svojo lastno moč.»

Toda predstavniki četvorne koalicije so vendar izjavili g. Milošu Savčiću, da tudi oni žele sporazum?

«To govore vsi že od leta 1924.,» je odgovoril dr. Žerjav. «Reči: ‚hočem sporazum', ne pomeni ničesar več kakor če se reče: Dober dan! Da, še več: reči, da se hoče decentralizacijo, široke samouprave, v sedanjem času ni nič drugega kakor cenena fraza. To je tisti tako zvani sporazum iz leta 1924. in 1925. Danes je potrebno mnogo več!»

Kaj mi lahko poveste po zadnji seji poslanskega kluba KDK?

«Zadovoljni smo z notranjim razvojem v KDK. Začeli smo se zelo lepo razgovarjati o naših načelnih naziranjih glede državne ureditve. Mislim, da ne izdam nobene tajnosti, če povem, da se želi konkretizirati načela naše znane deklaracije od 1. avgusta t. l. Kar smo 1. avgusta v Zagrebu podpisali, četudi se je nekaterim zdelo preširoko, je bil velik korak. Upoštevajoč, da se je zlasti SDS doslej predbacivalo doktrinarstvo v politiki, mislim, da je treba podčrtati, da naših skupnih pogledov na revizijo ustave ne želimo konkretizirati s stališča doktrine. **S tem je v zvezi mišljenje, da ni potrebna ureditev države v vseh njenih delih po enem modelu, marveč da obstoja možnost da se državna moč organizira za razne dele države različno po stvarnem delokrogu in teritorijalnem obsegu, če to zahtevajo praktične potrebe in narod sam. Več o tem zaenkrat ne morem povedati.»**

Končno je dr. Žerjav potrdil kot pravilno, da se bo SDS v skupni fronti borila do kraja. «Mi želimo, da se borimo na temelju v vseh podrobnostih izenačenega naziranja.»

Ustavitev dela v Hrastniku in Zagorju

Vagonov je še vedno premalo. — Omejitev dela v rudnikih TPD za nedoločen čas

Trbovlje, 25. oktobra. Zadnje dni je nastopilo zopet hudo pomanjkanje odprtih vagonov in je zopet nastal velik zastoj v nakladanju premoga. Trboveliska premogokopna družba danes ni dobila niti polovice za nakladanje potrebnih vagonov. Ker ni niti najmanjših izgledov, da bi premogovniki dobili jutri zadostno število vagonov, **se bo**, kakor doznava vaš dopisnik, **jutri ponovno ustavilo obratovanje v Hrastniku in Zagorju.** Obnovitev obratovanja je povsem odvisna od tega, koliko vagonov bodo premogovniki dobili prihodnje dni.

Gospodarska pogajanja s Češkoslovaško

Splošni del trgovinske pogodbe izgotovljen. — Carinsko-tarifni del ne pride z mrtve točke. — Pogajanja za konzularno pogodbo

Praga, 25 oktobra h. Dosedanja pogajanja med jugoslovensko in češkoslovaško trgovinsko delegacijo so toliko napredovala, da je splošni del pogodbe izgotovljen in da ga bosta delegaciji jutri ali pojutrišnjem končnoveljavno redigirali. Nato se bodo takoj pričele razprave o obeh nadaljnjih delih pogodbe, in sicer o carinsko-tarifnem delu ter o veterinarski konvenciji. O kakem prekinjenju pogajanj ne more biti govora. Ves potreben materijal za nadaljnje razprave o gornjih dveh točkah je natančno pripravljen. Izgledi, da bodo pogajanja glede carinsko-tarifnega dela v kratkem končana z uspehom, so minimalni, ker obstojajo izredne zapreke, ki jih ne morejo odstraniti delegacije, ker so političnega značaja in ki ogražajo pogajanja. Pač pa bo, tudi če ne bo dosežen sporazum glede carinsko-tarifnega dela, vendarle dana možnost, da se splošni del pogodbe kot zakon ratificira ter uveljavi.

Istočasno se pogaja v Pragi še druga jugoslovenska delegacija in sicer glede konzularne pogodbe med Češkoslovaško in Jugoslavijo. Pogajanja vodita za Jugoslavijo praški poslanik Branko Lazarević in dr. Svetislav Predić.

Neki Ciril Hristović se sprehaja po Zagrebu

Sumljiv neznanec zahteva od dr. Pavelića, da ga spravi preko meje. — Provokatorji na delu. — Zadeva jeseniškega umora postaja vedno bolj misterijozna

Zagreb, 25. oktobra. r. Misterijozni umor Cirila Hristovića na Jesenicah vzbuja tudi v Zagrebu vedno več pozornosti, posebno še po poslednjih poročilih, da so preiskovalni organi pri ekshumaciji trupla našli v površniku seznam 16 oseb, med katerimi se baje nahajajo tudi imena voditeljev KDK. V Zagrebu prevladuje mnenje, da tu nekaj ne more biti v redu, ker se doznava, da je beograjska policija odrekla novinarjem in poročevalcem vse informacije in očividno posredovala tudi pri beograjskih redakcijah, da ne prinašajo nobenih poročil več o umoru Hristovića in tem manj o najdenih dokumentih in o zasledovanju morilca.

Zadeva postaja tem bolj sumljiva, po čisto nepojasnjenem dogodku, ki ga je včeraj doživel znani zagrebški odvetnik in politik posl. dr. Ante Pavelić. Pri njem se je dopoldne zglasil nepoznan, elegantno oblečen mladenič, po videzu sodeč, akademik. Ker je dr. Pavelić imel opravka s svojimi klijenti, ga ni mogel sprejeti. Po končanih razgovorih s klijenti se je dr. Paveliću mudilo na neko sejo in je v sprejemnici mimogrede dejal elegantnemu neznancu, naj pride popoldne ob 3.

Fant je popoldne zares točno prišel in se dr. Paveliću predstavil kot Ciril Hristović. Prosil je odvetnika, naj mu pomaga, odnosno nasvetuje, kako bi prišel preko meje. Dr. Paveliću se je mladenič takoj videl sumljiv in je predvsem zahteval od njega legitimacijo. A neznanec ni imel pri sebi nikakih dokumentov, zaradi česar ga je odvetnik s kratkim izgovorom takoj odslovil.

Ni izključeno, da je bil neznanec agent-provokater. Vse njegovo vedenje je bilo sumljivo. Med razgovorom je celo ves čas zakrival svoje oči, zroč neprestano v tla. Nepojmljivo pa je, zakaj se je izdajal za Cirila Hristovića. Zadeva je sicer bila prijavljena policiji, ni pa znano, ali je bilo uvedeno zasledovanje sumljivega neznanca.

Ponovni izgredi proti židovskim visokošolcem na Madžarskem

Budimpešta, 25. oktobra s. Na budimpeštanskih visokih šolah je danes vladal mir. Pač pa je prišlo na tehnološkem institutu, kjer dosedaj ni bilo nemirov, do protiždovskih demonstracij. Židovski slušatelji so bili prisiljeni zapustiti poslopje. Tudi v Pečuju, kjer so se do včeraj predavanja vršila v popolnem obsegu, je prišlo včeraj in danes dopoldne do razburljivih scen. Rektor je v smislu odredbe prosvetnega ministra dal zapreti univerzo. Kakor poročajo iz Debrecina, je 250 dijakov, ki so bili od snoči na dvorišču univerzitetnega kolegija, davi zapustilo poslopje. Vsi so bili legitimirani in se bo proti njim uvedlo postopanje.

Smrt španskega admirala

Madrid, 25. oktobra (Io.) Tu je umrl admiral Fernandez de la Puente.

Šahovski turnir v Berlinu

Berlin, 25. okt. V danes odigrani 11. rundi mednarodnega šahovskega turnirja v Berlinu je bila partija Spielmann-Tartakover po šestih urah prekinjena. Niemcovič je v 31 potezah zmagal nad Rubinsteinom, Capablanca pa nad Marshallom. Reti je bil prost. *Stanje* po 11. kolu: Capablanca 6 in pol, S[illegible] (1), Niemcovič 5 in pol, Reti 4 [illegible] 3 in pol (1), Marshall 3 in pol, Rubinstein 3 — Jutri igrajo: Tartakover z Niemcovičem, Reti s Spielmannom in Capablanca z Rubinsteinom. Marshall bo prost.

Nova ekspedicija „Krasina“

Moskva, 25. okt. g. Ledolomilca «Krasin», ki je sedaj v Ljeningradu bodo pozimi predelali za plovbo s sosednimi državami. Ta rekonstrukcija je bila potrebna, ker bo «Krasin» prihodnjo spomlad napravil ekspedicijo na otok Nordland. Edina baza za gorivo mu bo Beli otok. Nova ekspedicija se bo vršila zopet pod vodstvom prof. Samojloviča ter bo zasledovala samo znanstvene smotre. Ekspedicije se bosta udeležila tudi znana letalca Čuhnovski in Babuškin.

Župan prestolnega mesta

Današnja »Politika« poroča, da je beograjski župan dr. Kumanudi včeraj zopet obiskal posl. Lune Jovanovića v zaporu in ostal z aretirancem, ki je, kakor znano, obtožen sokrivde pri umoru dne 20. junija v Narodni skupščini, delj časa v »prijateljskem razgovoru«.

Dr. Kumanudi je očividno pozabil, kaj je njegova dolžnost kot župana prestolnega mesta. Vsej naši javnosti so znane besede, ki jih je izrekel obtoženi Lune Jovanović po zločinu, ki ga je izvršil Puniša Račić. Ta poslanec je že pred 20. junijem opetovano pretil pok. Stjepanu Radiću, da bo z njim obračunal in da ga bo ta obračun stal glavo. Sedaj se s takim človekom druži župan prestolnega mesta in sankcijonira s tem sedanje splošne razpoloženje v Beogradu, ki vidi v zločinu od 20. junija obrambo Srbstva ter herojsko dejanje, ki zasluži le občudovanje.

Taista »Politika« poroča tudi to, da se je taisti dr. Kumanudi pri tej priliki sestal na hodniku beograjskega zapora (Glavnjače) s samim morilcem Punišo Račićem, ki se je ravno sprehajal. Dr. Kumanudi je pristopil k Račiću, mu »segel v roke in ostal z njim v kratkem razgovoru«.

Župan prestolnega mesta . . .

Češkoslovaške jubilejne slavnosti

Objavljeno samo v enem delu včerajšnje naklade.

Praga, 22. okt.

V nedeljo je pri nas napočil jubilejni teden 10letnice obstoja republike. Večer za večerom so pomembnejša poslopja razsvetljena tako, da nudi mesto z višjih in oddaljenejših točk naravnost bajno sliko. Na deželi zasajajo mesta, vasi in občine jubilejna drevesa in jubilejne gaje; v bogatejših občinah odkrivajo spomenike predsedniku Masaryku, odličnejšim politikom in padlim vojakom. Pardubice, Kromeriž in druga mesta so postavila spomenik Masaryku, Češke Budjejevice pa dr. Rašinu.

V nedeljo je bila slavnostno otvorjena železnica, ki spaja vzhodno Moravsko preko Vsetina s Slovaško. Cela desetletja so Madžari zabranjevali kakršnokoli ugodnejšo zvezo, tako da so češke historične dežele imele s Slovaško najugodnejšo zvezo preko Dunaja. Za železnico iz Vsetina so se Čehi na Dunaju potegovali že pred 66 leti in je tudi kasneje sam Masaryk kot poslanec nekolikokrat zahteval to zvezo s Slovaško, tembolj ker je Vsetin spadal v njegov volilni okraj. Po pol stoletju se je ta zahteva izpolnila in železnica nosi v čast predsedniku njegovo ime. Zidali so jo nekoliko let in je stala preko 50 milijonov čeških kron.

Na Olšanih, ogromnih pokopališčih praških, je bil takisto v nedeljo odkrit spomenik »Zvestemu ruskemu vojaku«, v ruski kapeli, ki je bila svojčas sezidana na inicijativo dr. Kramaža in z njegovo pomočjo ter je prvič zapel zvon, ki ga je daroval jugoslovenski kralj Aleksander. Obred odkritja je bil posebno slavnosten.

Razen tega se otvarjajo razni jubilejni zavodi. Mesto otvori za 28. oktober znameniti »Socijalni zavod«. Ta zavod je nekaj velikanskega in se s čim podobnim ne more postaviti nobeno drugo mesto v Evropi. Stal je preko 170 milijonov dinarjev.

Samo ob sebi umevno je, da postavljamo spomenike onemu dnevu, ki pomeni začetek naše svobode v nove epohe, ki je mejnik med staro in novo dobo. Že vse leto so naši časopisi prinašali z dolžno pijeteto spomine na dogodke pred desetimi leti, ko se je vršil težak boj za našo samostojnost.

S temi spomini zaključujemo poglavje svetovne vojne in našega upora, kakor je 28. oktobra zaključil pred desetimi leti poglavje našega dolgoletnega jarma. Prihodnjim generacijam bo šele mogoče pravilno oceniti delo, ki ga je mlada republika izvršila v teh desetih letih trdega dela za nove večje cilje.

Treba pa je opozoriti še na en moment. Pred desetimi leti smo Čehi in Jugosloveni delovali tako, kakor da smo eno telo in ena duša in je skupno delo prineslo take uspehe, da smelo rečemo: Brez takega skupnega dela bi ne bili dosegli vsega tega, kar smo. Toda ravno to se pri teh slavnostih tako malo poudarja, kakor da smo se v teh desetih letih drug drugemu popolnoma odtujili. Ni dvoma, da je treba najti pota in načina za uresničenje onega, o čemur smo tedaj snivali in sklepali. Ta nedostatek se mora v prihodnjih desetih letih odpraviti.

Listi češke opozicije z ogorčenjem podčrtavajo dejstvo, da se v jubilejnem letu republike nahaja na čelu njene vlade pristaš stranke, ki ni prav ničesar doprinesla k osvobojenju naroda. Ta stranka, katere načelnik je monsinjor Šramek, je še novembra meseca 1918 priredila v Velehradu zborovanje z veliko manifestacijo Habsburgovcem in to v času, ko je ostala Češka že praznovala svoje vstajenje. Delegat te stranke pater dr. Hruban ni hotel odpotovati dne 22. oktobra z našo delegacijo v Ženevo. Prišel je šele pozneje in se skrbno izogibal dr. Benešu. Vse to so klerikalci zagrešili v momentu, ko se je vse obrnilo od Avstrije in je v Pragi ter po ostalem Češkem bil že popolnoma izvršen prevrat!

Velika tramvajska nesreča na Dunaju

Dunaj, 25. oktobra. g. Danes sta se v okrajih Josefstadtu in Margareten dogodili dve tramvajski nesreči. V enem in drugem okraju sta trčila skupaj dva vagona. Ranjenih je bilo 23 oseb, med njimi tudi prometni policist. Nesreči sta se dogodili najbrže zaradi tega, ker sta odpovedali zavori.

Kongres trezne mladine

Beograd, 25. oktobra p. Redni letni zbor Saveza trezvene mladine se vrši 4. novembra v Zagrebu. Ministrstvo saobračaja je dovolilo polovično vožnjo.

Pred desetimi leti: 26. oktobra 1918.

Beg dr. Šusteršiča iz Slovenije. — Zadnja dunajska vlada. — Epidemije in lakota v zadnjih dneh Avstrije

Zadnji dnevi Avstrije so potekali v znamenju senzacijonalnih političnih in vojaških poročil, ki jih je naša javnost pogrešala leta in leta. Za ta glad je bilo dovolj hrane, ni je pa bilo za pravi fizični glad, ki je vse grozneje pritiskal zlasti na bednejše meščanske sloje. Kot verna družina je roko v roki ž njim hodila grozna pljučna kuga, ki je okrutno končala delo, kjer ji je dolgoletno pomanjkanje pripravilo lahko žetev.

Časopisi imajo stalno rubriko o aprovizaciji. Človek bi danes mislil, da so aprovizačni uradi skrbeli za prehrano ljudstva tako, da je vsakdo prišel do dobre in tečne hrane, toda temu na žalost ni bilo tako. Pod to rubriko so se objavljali dnevi in ure, ko se bo delil krompir po posameznih okrajih in po abecednem redu proti živilskim nakaznicam. Nekateri oglasi zopet povdarjajo, da se bo delilo kislo zelje na zelene izkaznice, bele in rdeče pa da ne veljajo več. Dandanes se tako oznanilo sliši že komično, doraščajoče pokolenje pa se bo gotovo krohotalo času, ko so se ljudje pulili za kislo zelje, krompir in kostanj, ki so bila tedaj skoro edina živila, ki jih je aprovizacija imela v zalogi. Pa še zelje samo na zelene izkaznice!

Pred desetimi leti je vse to bila kruta resnica in na vsak tak poziv se je zgrnilo na stotine strank z lončki, skledami in krožniki, da prejmejo 2 kg zelja, 3 kg krompirja ali 5 kg kostanja za osebo. Po delitvi pa je bilo čitati pritožbe, da niti teh siromašnih živil v tem ali onem kraju ni bilo na razpolago in ogorčene besede so letele na glave samogoltnih verižnikov. Tudi ta posel — verižništvo — danes zapada pozabi; skovanka je plod tedanjih razmer in v današnji ustroj ne spada več.

Ljubljana dobiva slovensko lice, kakor po 20. septebru l. 1908. Tuji trgovci odstranjujejo nemške napise in javnost hvali njih koncilijantnost, češ — da so se le spomnili, dasi pozno, da je treba živeti v miru s sodržavljani, od katerih živé, in spoštovati jezik večine, ki je že vladajoči element. Vendar strupeno jedro našega nemštva in nemškutarstva še vztraja v svojem neuklonljivem pravcu, zanašajoč se na armado ob Piavi, o kateri sicer krožijo čudne vesti, toda vedno je še predstavljala nekako silo. Deželni šolski svet pod Kalteneggerjem je še 25. oktobra odklonil slovenske referate, nakar so slovenski člani zapustili sejo in zagrozili, da je to zadnja seja pod takimi okoliščinami.

Po dolgih letih zastoja se je tudi kulturno življenje začelo probujati. Slovensko gledališče, ki so ga bili klerikalci v zadnjih letih vojne spremenili v kinematograf, je otvorilo sezono, ustanovila se je Narodna galerija in v časopisih se oglašajo razni strokovnjaki s predlogi in načrti za sanacijo nekaterih popolnoma zanemarjenih panog javnega življenja.

Trenutno zadoščenje vzbudi v javnosti vest, da je dr. Šusteršič zapustil domovino in se z avtomobilom odpeljal proti severu. Bridko je bilo njegovo slovo in skrušeni mož je med jokom spraševal: «Kaj sem res tak grešnik?» Danes lahko ugotovimo, da je SLS naložila nanj vse svoje grehe preteklosti in svojega najodličnejšega moža s črno nehvaležnostjo pognala v tujino.

Politično se bližamo popolni likvidaciji Avstrije. Baronu Hussareku sledi na mestu ministrskega predsednika Lamasch, ki mu ostane slava poslednjega predsednika avstrijske vlade. Čehi in Jugosloveni izjavljajo, da je Lamasch sicer simpatičen mož, toda zanje Avstrije ni več...

Narodno Veče je napovedalo, da bo 29. oktober prvi narodni praznik Jugoslavije in pozvalo javnost, da naj ta dan proslavi posebno veličastno in slavnostno. Listi opozarjajo meščanstvo, naj si nabavi nove narodne zastave, ker so stare v petih letih večnih zmag silno trpele in se na nekaterih barve skoro ne ločijo več. Za Avstrijo da so bile še dobre, zdaj pa spodobnost zahteva njih obnovitev. Dan pred narodnim praznikom pa je počilo — Avstrije, cesarja in monarhije ni več!

Uredba o oblastnih cestarjih in mostninarjih

Škandalozno odmerjene plače in preskrbnine. — Nesocijalna določila glede odpustov. — Krščanskih socijalistov je sram oblastnega odbora

Danes bo ljubljanska oblastna skupščina razpravljala o uredbi o službenem razmerju oblastnih cestarjev in mostninarjev. Oblastni odbor je to uredbo že sklenil meseca junija na temelju pooblastil zakona o oblastni in srezki samoupravi. Sedaj naj le še oblastna skupščina končno odobri že izdano začasno uredbo.

Sodeč po sklepih večine skupščinskega odseka za uredbe, ostane uredba oblastnega odbora do malega nespremenjena. Uzakonjena bo za oblastne cestarje in mostninarje službena pogodba, ki je posebno značilna za reakcijonarno in nesocijalno mišljenje večine oblastne skupščine.

Glede službene namestitve in dolžnosti cestarjev in mostninarjev so uveljavljeni v uredbi najstrožji predpisi. Predvidena je skrajna izraba delovnih moči: cestar in mostninar je celo materijelno odgovoren za škodo, ki bi nastala po njegovi krivdi na oblastni cesti ali mostu. Težki in odgovorni službi pa še zdaleka ne odgovarjajo pravice, ki jih imajo cestarji in mostninarji, ter so posebno plače in preskrbnine tako škandalozno odmerjene da so celo krščanski socijalisti v »Delavski Pravici« ugotovili: **»S to uredbo se je dokumentiralo v SLS vrstah kapitalistično pojmovanje o človeku. Človek boljše vrste in človek nižje vrste. Boljša vrsta ima pravico do kulturnejšega in brezskrbnejšega življenja, nižja vrsta naj bi imela pravico le in samo do bednega životarjenja. Kajti to, kar ustvarja uredba za cestarje, ne moremo imenovati eksistenčni pogoj.«**

Osnovne plače naj bi imeli cestarji in mostninarji do prvih pet let službe 100 Din mesečno, od 5 do 10 let 200 Din, od 10 do 15 let 300 Din, od 15 do 20 let 350 Din in nad 20 let službe 400 Din. Osebna draginjska doklada znaša za cestarja in mostninarja mesečno 500 Din. Rodbinska doklada znaša za ženo 50 Din, za vsakega otroka pa 30 Din mesečno.

Za primer bi imel cestar, ki služi že devet let in bi bil ožanjen in imel troje otrok — 840 Din mesečne plače, cestar začetnik do 5 let službe pa samo 740 Din mesečne plače. Jasno je, **da s tako pičlimi dohodki ne more cestar pošteno preživljati sebe in svojo družino.**

Uredba **izključuje bolniško zavarovanje cestarjev in mostninarjev**, ki dobivajo po uredbi za slučaj uradno ugotovljene bolezni plačo za dobo 26 tednov. [illegible] **ustavi oblastni odbor prejemke** [illegible] **odpusti uslužbenca iz službe.** V uredbi ni izrecno zajamčeno uslužbencu, da dobi prejemke tudi preko 26tedenske plače za slučaj, če je vsled izvrševanja svojega poklica obolel, kar se pri cestarjih večkrat zgodi, ko morajo izvrševati svoj posel tudi v najneugodnejših vremenskih razmerah. **Socijalna dolžnost bi morala narekovati oblastnemu odboru predpis uredbe, da so cestarji in mostninarji vsled nizkih prejemkov tudi bolniško zavarovani** in tako poleg brezplačne bolniške oskrbe deležni tudi hranarine, porodniške podpore, dečje opreme, pogrebnine in rente ob nezgodah, skratka vsega, kar nudi zakon o zavarovanju delavcev.

Škandalozna so tudi določila uredbe o prestanku službenega razmerja. **Oblastni odbor lahko odpusti cestarja tekom 14 dni, brez disciplinarne preiskave in brez navedbe odpovednih razlogov.** Kakor hitro ni cestar ali mostninar vladajočim po volji — hajdi iz službe in če si tudi služil 30 let. Večjega barbarizma si ne moremo misliti!

Zaradi visoke starosti, bolezni ali nezgode za službo onesposobljenim cestarjem in mostninarjem dovoljuje oblastni odbor na prošnjo osebne starostne preskrbnine, ki znašajo po 10- do 15letnem službovaniu 250 Din mesečno, po 15- do 20letnem službovanju 300 Din mesečno, po 20- do 25letnem službovanju 350 Din mesečno, po 25- do 30letnem službovanu 400 Din mesečno, po 30- do 35letnem službovaniu 450 Din mesečno, po 35- do 40letnem službovaniu 500 Din mesečno in po 40- in večletnem službovanju 550 Din mesečno.

Vdovam umrlih cestarjev pripade polovica moževe preskrbnine, razen v slučaju, ako oblastni odbor iz tehtnih razlogov drugače ne ukrene. **Zopet samo zaklavzulirana pravica.** Nekatere vdove lahko dobe preskrbnino, druge zopet ne. Kot bi ne imele vse vdove enakih pravic do preskrbnine, katero je zaslužil umrli mož s težkim delom.

Do same preskrbnine nima uslužbenec pravice, ampak mora šele zanjo prositi in jo dobi šele tedaj, ako mu jo oblastni odbor prizna. Vse je odvisno od proste presoje oblastnega odbora. SLS utemeljuje določilo, da se mora za preskrbino vlagati prošnje s tem, da se na ta način navaja cestarje in mostninarje »k pridnosti«. Odkritosrčneiše bi pa gospodje govorili, če bi rekli: SLS hoče imeti cestarje in mostninarje absolutno v svojih rokah. Kdor ne bo vse življenje absolutno pariral SLS delodajalcem, ta lahko na stare dni, ko je dal vse svoje moči javni službi — pogine od lakote! Po 30 letih službe naj ne dobi cestar niti borih 400 Din, če se je zameril svojim predpostavljenim!

Dobro upravljane ceste so predpogoj za gospodarski napredek naroda. **Vendar pa dobrih in lepih cest nikdar ne bomo imeli, ko bodo delavci, ki ustvarjajo ceste, slabo plačani, lačni in raztrgani.** Tisti, ki nam bo ustvaril ceste, mora dobiti za svoje delo vsaj plačilo, ki mu omogoča eksistenco. Ako potiska SLS cestarje v vrste najbednejšega proletarijata, potem tudi noče dobrih cest. In prav to je med drugim tudi potrebno ugotoviti.

V «Delavski Pravici» je krščanski socijalist, ki je prebral uredbo o službenem razmerju oblastnih cestarjev in mostninarjev, vkliknil: **«Sram me je bilo** (seveda za SLS)!» **Ali bo tudi SLS delavske zastopnike v oblastni skupščini sram, ko bodo glasovali za uredbo oblastnega odbora?**

Oblastni poslanec Ivan Tavčar.

Magistratni uradniki z ročnimi granatami

Varšava, 25. okt. g. Na magistratu v Lodzu je policija izvršila hišno preiskavo ter našla v pisalnih mizah uradnikov ročne granate. Pri preiskavi o tej zadevi so izjavili uradniki, da ne vedo ničesar o tem, kako so prišle ročne granate v njihove mize, čeprav imajo vsi ključe vedno s seboj. Zadeva je v javnosti izzvala veliko pozornost.

Ustavljen komunistični dnevnik v Hamburgu

Hamburg, 25. oktobra (be.) Senat je ustavil komunistični dnevnik, ker je pozival v zvezi s stavko ladjedelniških delavcev, ki se bliža kritični točki, na oboroženi upor.

Hmeljski trg

Žatec, 25. oktobra h. Po deželi živahni nakupi pri neizpremenjenih cenah 1750 do 2000 Kč za 50 kg. V Žatcu manjši nakupi po 1800 do 2050 Kč za 50 kg.